

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Робоча програма
навчальної дисципліни
"ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ"
для студентів спеціальності
8.18010014 "Управління фінансово-економічною безпекою"
усіх форм навчання

Харків. Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014

Суб'єкт підприємницької діяльності, перебуваючи у стані постійного ризику, ступінь і характер якого визначають його засновники або органи управління, постійно орієнтується на отримання прибутку якомога вищого рівня. Однак така діяльність нерідко характеризується низкою реальних та потенційних загроз для підприємства. Перед останнім постає важливе завдання захистити найважливіші інтереси, тобто створити систему економічної безпеки підприємства, яка б уможливила його сталий розвиток, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізацію реальних та потенційних загроз інтересам підприємця.

Кожен керівник підприємства на власний ризик визначає систему і механізми побудови структур безпеки, виходячи насамперед із реальних чи потенційних загроз. Якщо підприємство має необхідність лише у збереженні своїх матеріальних активів, можна скористатися послугами лише охоронної фірми, без створення власного підрозділу служби безпеки. У разі комплексних загроз підприємницькій діяльності доцільність створення власної служби безпеки зростає. При цьому безпека підприємства, установи, організації повинна забезпечуватися за такими напрямками: економічна, у тому числі комерційна; науково-технічна; інформаційна; кадрова; фізична; соціальна.

Насамперед треба відзначити, що в Україні відсутній окремий закон, який би регулював відносини між суб'єктами права щодо захисту бізнесу чи корпоративних прав, або від зазіхань, як з боку злочинних угруповань, так і з боку корумпованих владних структур. Тож норми права, які регулюють вказані відносини, містяться в окремих законах України та в підзаконних нормативних актах. Найчастіше, в цих нормах права, особа (як суб'єкт права) виступає не як бізнесмен (тобто особа, що займається підприємницькою діяльністю), а як фізична особа (тобто незалежно від роду занять). Отже, суспільні відносини, пов'язані із забезпеченням безпеки бізнесу, регулюють такі нормативні акти: Конституція України; Кримінальний та Кримінально-процесуальний кодекси України (тобто кодифіковані збірники нормативних актів, що передбачають кримінальну відповідальність за порушення чинного законодавства (у тому числі у сфері

безпеки бізнесу), та нормативних актів, що визначають сам процес притягнення винних до кримінальної відповідальності); Кодекс України про адміністративні правопорушення (тобто кодифікований збірник нормативних актів, що передбачають адміністративну відповідальність за порушення чинного законодавства); Господарський та Цивільний, Податковий, Господарсько-процесуальний та Цивільно-процесуальний кодекси України; Закони України: "Про банки і банківську діяльність"; "Про цінні папери і фондовий ринок"; "Про акціонерні товариства"; "Про інформацію"; "Про захист від недобросовісної конкуренції"; "Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах"; "Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні"; "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом"; "Про інвестиційну діяльність"; "Про аудиторську діяльність"; "Про оперативно-розшукову діяльність"; "Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю".

Також правову основу безпеки підприємств додають Декрети Кабінету Міністрів, постанови Кабінету Міністрів, положення Національного банку України, інші підзаконні нормативні акти виконавчої влади та відомчі накази та інструкції.

Перелік законів може бути суттєво доповнений, бо майже в кожному з них є норми, які, регулюючи діяльність суб'єктів права, обмежуючи його права у вчиненні протизаконних дій, тим самим забезпечують безпеку підприємницької діяльності законослухняного суб'єкта права.

Проблема ускладнюється тим, що в Україні не прийнято жодного програмного документа стратегічного характеру щодо забезпечення безпеки суб'єктів господарювання. Тому з перших років переходу України до ринкового типу економіки дуже гостро постає питання правового забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств, установ, організацій.

Мета навчальної дисципліни – викладення студентам необхідних теоретичних основ, методичних підходів і практичних навичок щодо принципів, прийомів і методів правового забезпечення економічної безпеки підприємств в Україні.

Предметом навчальної дисципліни "Правове забезпечення безпеки підприємств в Україні" є відносини, що складаються з приводу забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Важливим є висвітлення структури навчальної дисципліни. Структура навчальної дисципліни наведена в табл. 1.

Таблиця 1

"Структура навчальної дисципліни

Характеристика дисципліни: підготовка магістрів	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 3; у тому числі: змістовних модулів – 2	Шифр та назва галузі знань: 1801 "Специфічні категорії"	Нормативна. Рік підготовки: 1. Семестр: 1
Кількість годин: усього – 108. За змістовними модулями: модуль 1 – 40 годин; модуль 2 – 68 годин	Шифр та назва спеціальності: 8.18010014 "Управління фінансово-економічною безпекою"	Лекції: кількість годин – 16. Практичні: кількість годин – 18. Самостійна робота: 74 години
Кількість тижнів викладання дисципліни: 17. Кількість годин на тиждень – 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень – магістр	Вид контролю: іспит

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час проведення аудиторних занять (лекційні та практичні). Також велике значення в процесі навчання та закріплення знань має самостійна робота студентів. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час практичних занять. Важливе місце під час вивчення дисципліни посідає застосування певних методик активізації процесу навчання.

1. Кваліфікаційні вимоги до студентів

З метою кращого засвоєння навчального матеріалу дисципліни студенти повинні до його початку опанувати знання та навички в галузі загальної економічної теорії, бухгалтерського обліку, економіки

підприємства, маркетингу, економічного аналізу, правознавства та інші. Поряд з цим, навчальна дисципліна вимагає наявності сформованих знань з таких специфічних дисциплін як "Господарське право", "Цивільне право", "Підприємницьке право" та положень нормативно-правових актів.

Виходячи з основної мети навчальної дисципліни, яка полягає в поглибленні знань студентів в галузі правового забезпечення економічної безпеки підприємств в Україні, сформульовано основні завдання. Серед них можна виділити такі:

розширити коло знань студентів в області правового забезпечення економічної безпеки підприємств;

навчити студентів самостійно застосовувати положення законодавства в галузі забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання;

прищепити їм навички аналізу змісту нових правових актів;

навчити їх виявляти недоліки в законодавстві, що регулює відносини, які виникають в сфері забезпечення безпеки підприємств.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні

мати уявлення:

про поняття й структуру правовідносин у сфері забезпечення економічної безпеки підприємств, установ, організацій;

про джерела правових актів в області захисту безпеки підприємств;

про основні заходи, що вживає законодавець щодо поліпшення законодавства у сфері безпеки підприємств в Україні;

про організаційний і економічний механізми використання правових актів в галузі забезпечення економічної безпеки;

про відповідальність за порушення законодавства в сфері забезпечення економічної безпеки;

про міжнародно-правове співробітництво в сфері забезпечення економічної безпеки, **знати:**

нормативні правові акти, що регулюють відносини в області забезпечення економічної безпеки підприємств;

цілі, принципи та основні завдання забезпечення економічної безпеки підприємств, установ, організацій;

основні заходи правового регулювання забезпечення економічної безпеки господарюючих суб'єктів;

особливості структури та змісту документів що регламентують всі види діяльності підрозділу економічної безпеки підприємства; основні положення про підрозділ економічної безпеки; основні функціональні обов'язки

персоналу установи, організації; законодавчі та нормативні акти що регламентують трудові та соціальні відносини;

методику складання посадових інструкцій відділу економічної безпеки; організацію правового регулювання внутрішнього трудового розпорядку; організацію нормативного регулювання виміру ефективності діяльності персоналу щодо охорони і збереження майна установи, організації, підприємства;

особливості юридичної відповідальності за порушення стану економічної безпеки суб'єктів господарювання; **вміти:**

тлумачити й застосовувати закони та інші нормативні правові акти, що регулюють відносини в області забезпечення економічної безпеки підприємств, установ, організацій;

юридично правильно кваліфікувати факти та обставини в області забезпечення економічної безпеки підприємств;

розробляти документи в досліджуваній сфері, здійснювати правову експертизу нормативних актів, давати кваліфіковані юридичні висновки й консультації;

встановлювати факти правопорушень в області забезпечення економічної безпеки установ, вживати необхідних заходів до відновлення порушених прав;

розробляти проекти положень, наказів та інструкцій що регламентують діяльність підрозділу економічної безпеки підприємств, установ, організацій;

розробляти проекти документів щодо забезпечення фахової дієздатності персоналу підрозділу економічної безпеки;

організовувати розроблення документів що визначають повноваження структурних підрозділів щодо забезпечення економічної безпеки на основі їх організаційної структури та кадрового складу;

організовувати розроблення планів роботи персоналу на підставі переліку робіт щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств, установ, організацій;

контролювати стан, організацію охорони і збереження будівель та іншого майна;

надавати пропозиції щодо накладання на працівників, у відповідності з чинним законодавством, стягнення за дії, які несуть загрозу фінансово-економічній безпеці підприємств, установ, організацій;

мати навички роботи з інформаційними правовими системами, що існують в електронному варіанті.

Ключові компетентності, якими мають оволодіти студенти.

1) *політична й соціальна компетентності* – вміння працювати у напрямку досягнення суспільно корисних цілей, а також сукупність дій, спрямованих на розвиток позитивних соціальних чинників;

2) *комунікативна компетентність* передбачає володіння технологіями усного і письмового спілкування різними мовами;

3) *інформаційна компетентність* – інтелектуальна особистісна складова в освоєнні інформаційного простору, що передбачає опанування вмінь сприймати й осмислювати різну інформацію, спираючись на інформаційний підхід до дослідження й використання всіх інформаційних феноменів, на системне уявлення про зміст, сутність і мету інформатизації, забезпечення інформаційної безпеки та екологізації інформаційного середовища;

4) *когнітивна компетентність* передбачає здатність навчатися протягом життя, це основа безперервної підготовки у професійному плані, а також в особистому й суспільному житті, потреба в актуалізації і реалізації особистісного потенціалу, здатність самостійно здобувати нові знання й уміння, здатність до саморозвитку;

5) *спеціальна компетентність* – підготовленість до самостійного виконання професійних дій, оцінки результатів власної праці, вільне володіння способами виконання загальних дій, необхідних у конкретній спеціальності. Основу цього процесу складає формування загально-предметних і спеціально-предметних компетентностей.

Загально-предметні компетентності, сформовані відповідно до певного кола навчальних дисциплін і освітніх галузей при професійній підготовці.

Спеціально-предметні компетентності, що формуються у межах навчальної дисципліни наведені у табл. 2.

Таблиця 2

Компетентності, що формуються у межах навчальної дисципліни

Назва теми	Компетентності
1	2
Тема 1. Поняття економічної безпеки	1.1. Здатність правильно визначати основні

підприємства	категорії забезпечення економічної безпеки підприємств в Україні. 1.2. Здатність до інтеграції, переносу та застосовування на практиці міждисциплінарних знань та умінь
Тема 2. Аналіз чинних нормативно-правових актів щодо діяльності служби економічної безпеки суб'єкта господарювання	2.1. Здатність визначати, аналізувати та тлумачити закони та інші нормативно-правові акти, що регулюють відносини в області забезпечення економічної безпеки підприємств, установ, організацій

Закінчення табл. 2

1	2
	2.2. Здатність застосовувати нормативно-правові акти, що регулюють відносини в області забезпечення економічної безпеки підприємств з метою розв'язання питань, що виникають на практиці
Тема 3. Система заходів захисту економічної безпеки підприємства	3.1. Здатність визначати та відмежовувати основні заходи правового регулювання забезпечення економічної безпеки господарюючих суб'єктів. 3.2. Здатність визначати основні форми організації захисту об'єктів підприємства
Тема 4. Діяльність і взаємодія державних правоохоронних органів з виявлення, попередження, розкриття й розслідування економічних злочинів	4.1. Здатність аналізувати та визначати порядок діяльності слідчих апаратів органів внутрішніх справ з розслідування економічних злочинів. 4.2. Здатність аналізувати та визначати основні форми й напрямки взаємодії правоохоронних органів у боротьбі з економічними злочинами
Тема 5. Недержавні правоохоронні структури-суб'єкти правоохоронної діяльності, їх роль і участь у забезпеченні економічної безпеки суб'єктів господарювання	5.1. Здатність виявляти та відмежовувати основні поняття й сутність діяльності недержавних правоохоронних структур – суб'єктів. 5.2. Здатність аналізувати основні напрямки діяльності служб безпеки юридичних осіб і приватних детективних організацій у сфері забезпечення економічної безпеки підприємств
Тема 6. Загальнометодологічні проблеми правового забезпечення безпеки працівника	6.1. Здатність визначати основні методи системного аналізу при вирішенні проблем економічної безпеки працівника. 6.2. Здатність визначати та характеризувати види і порядок притягнення до юридичної відповідальності за невиконання функціональних обов'язків
Тема 7. Економічні злочини:	7.1. Здатність орієнтуватися в основних

виявлення, попередження, розслідування	поняттях економічних злочинів і правопорушень. 7.2. Здатність визначати правові аспекти розслідування економічних злочинів
Тема 8. Організація економічної безпеки підприємств	8.1. Здатність визначати правові основи діяльності служби економічної безпеки підприємства, її права та обов'язки. 8.2. Здатність виявляти основні способи забезпечення захисту економічної безпеки підприємства внутрішньою службою безпеки, порядок створення та формування складу внутрішньої служби безпеки підприємства

За результатами навчання з дисципліни студенти повинні також набути професійних та особистісних компетентностей, що відповідають фаховій підготовці.

Професійні компетентності розглядаються як показники готовності тих, хто навчається до здійснення конкретної професійної діяльності на певному рівні виконання.

Особистісні компетентності визначаються як синтез особистісних якостей людини, які розвиваються в процесі життя й навчання. При підготовці студентів особистісні компетентності розглядаються як необхідні для опанування професією і які формуються у навчально-виховному процесі, а саме: моральні, громадянські, професійно-значущі.

За результатами вивчення навчальної дисципліни "Правове забезпечення безпеки підприємств в Україні" студент розвиває певні комунікації.

Комунікація – взаємозв'язок суб'єктів з метою передавання інформації, узгодження дій, спільної діяльності. Серед них:

навички роботи в малих групах за допомогою інших з метою вирішення певних ситуацій, які виникають в відносинах із забезпечення безпеки підприємств;

вміння реагування на прості усні повідомлення та надавати оцінку цих повідомлень;

можливість вільного інтегрування до групи осіб, які виконують роботу в сфері відносин із забезпечення безпеки підприємств;

здатність до взаємодії в колективі для виконання завдань та вирішення питань, які виникають в сфері забезпечення безпеки підприємств;

здатність до ефективної роботи в команді. Сприйняття критики, порад і вказівок.

За результатами вивчення навчальної дисципліни "Забезпечення економічної безпеки підприємств в Україні" студент повинен набути певного рівня **автономності та відповідальності**, а саме:

здатність до виконання завдань із забезпечення економічної безпеки підприємств під безпосереднім контролем;

індивідуальна відповідальність за результати виконання завдань у навчанні та трудовій діяльності;

самостійне виконання завдань під мінімальним керівництвом;

покращення результатів власної навчальної та професійної діяльності і результатів діяльності інших. Здатність до подальшого навчання з деяким рівнем автономності;

безперервний саморозвиток і самовдосконалення.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

2.1. Структура навчальної дисципліни

При вивченні навчальної дисципліни "Правове забезпечення безпеки підприємств в Україні" студент має ознайомитися з програмою дисципліни, з її структурою, формами та методами навчання, видами та методами контролю знань.

Структура дисципліни складається з двох модулів, кожен з яких об'єднує в собі відносно окремий самостійний блок дисципліни, який логічно пов'язує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками.

Навчальний процес здійснюється в таких формах: лекційні заняття, практичні заняття, самостійна робота студента. Структура залікового кредиту навчальної дисципліни наведена в табл. 3.

Таблиця 3

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин, відведених на:		
	лекції	практичні заняття	самостійну роботу
1	2	3	4
Змістовний модуль 1. Економічна безпека підприємства			
Тема 1. Поняття економічної безпеки	2	2	6

підприємства			
Тема 2. Аналіз чинних нормативно-правових актів щодо діяльності служби економічної безпеки суб'єкту господарювання	2	2	6
Тема 3. Система заходів захисту економічної безпеки підприємства	2	2	6
Тема 4. Діяльність і взаємодія державних правоохоронних органів з виявлення, попередження, розкриття й розслідування економічних злочинів	2	2	6
Разом годин за модулем 1	8	8	24

Закінчення табл. 3

1	2	3	4
Змістовний модуль 2. Організація правового забезпечення безпеки підприємств			
Тема 5. Недержавні правоохоронні структури-суб'єкти правоохоронної діяльності, їх роль і участь у забезпеченні економічної безпеки суб'єктів господарювання	2	2	9
Тема 6. Загальнометодологічні проблеми правового забезпечення безпеки працівника	2	2	9
Тема 7. Економічні злочини: виявлення, попередження, розслідування	2	2	8
Тема 8. Організація економічної безпеки підприємств	2	4	24
Разом годин за модулем 2	8	10	50
Всього годин	16	18	74

3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Змістовний модуль 1. Економічна безпека підприємства

Тема 1. Поняття економічної безпеки підприємства.

Безпека підприємств: поняття, сутність, ознаки. Предмет, об'єкт, суб'єкти економічної безпеки. Стратегія економічної безпеки. Економічна безпека держави та принципи забезпечення економічної безпеки України. Загрози економічній безпеці держави. Економічна безпека регіону та загрози економічній безпеці регіону.

Сутність, ознаки й класифікація погроз економічній безпеці підприємства. Рейдерство та інші погрози економічній діяльності підприємств як фактор формування нових підходів до організації їх безпеки.

Тема 2. Аналіз чинних нормативно-правових актів щодо діяльності служби економічної безпеки суб'єкта господарювання.

Структура і зміст документів, що регламентують діяльність підрозділу економічної безпеки підприємства. Нормативне регулювання діяльності персоналу щодо збереження майна установ. Поняття майна підприємства та джерела його формування. Поняття та значення локальних нормативно-правових актів для регулювання діяльності служби економічної безпеки суб'єкту господарювання. Особливості посадових інструкцій. Страхування майна суб'єктів господарювання.

Відповідальність за порушення законодавства про захист економічної безпеки на підприємстві. Підстави та умови матеріальної відповідальності.

Тема 3. Система заходів захисту економічної безпеки підприємства.

Основні завдання щодо економічного захисту підприємства. Характеристика, принципи та функції системи безпеки підприємства. Політика та стратегія безпеки підприємства. Класифікація суб'єктів безпеки підприємства. Система заходів забезпечення безпеки та її основні задачі. Організація захисту об'єктів підприємства: будівель та споруд; інформації при її обробці на ЕОМ; секретних документів. Криптографічний захист інформації.

Програми захисту комерційної таємниці підприємства: поняття та етапи. Технічні засоби забезпечення економічного захисту підприємства. Перевірка радіоефіру в приміщенні, електротехніки, ліній.

Тема 4. Діяльність і взаємодія державних правоохоронних органів з виявлення, попередження, розкриття й розслідування економічних злочинів.

Основні напрямки діяльності правоохоронних органів з забезпечення економічної безпеки. Система та задачі органів внутрішніх справ. Державна служба боротьби з економічною злочинністю: основні задачі та функції. Загальні положення діяльності органів внутрішніх справ про забезпечення економічної безпеки. Слідчі підрозділи органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за виконанням податкового законодавства, органів державного бюро.

Діяльність слідчих апаратів органів внутрішніх справ про розслідуванню економічних злочинів. Основні форми й напрямки

взаємодії правоохоронних органів у боротьбі з економічними злочинами. Взаємодія на стадії перевірки заяв, повідомлень та іншої інформації про злочин а також під час досудового слідства.

Змістовний модуль 2. Організація правового забезпечення безпеки підприємств

Тема 5. Недержавні правоохоронні структури-суб'єкти правоохоронної діяльності, їх роль і участь у забезпеченні економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Основні поняття й сутність діяльності недержавних правоохоронних структур - суб'єктів. Основні функції недержавної правоохоронної діяльності. Служби безпеки підприємств, охоронні підприємства та підприємства з надання послуг з інформаційної безпеки і захисту інформації в системі недержавних суб'єктів правоохоронної діяльності. Правове регулювання діяльності недержавних правоохоронних структур. Проблеми наукового забезпечення та підготовки кадрів для недержавних суб'єктів сектору безпеки.

Основні напрямки діяльності служб безпеки юридичних осіб і приватних детективних організацій у сфері забезпечення економічної безпеки підприємств. Проблеми законодавчого регулювання правовідносин у недержавному секторі безпеки.

Тема 6. Загальнометодологічні проблеми правового забезпечення безпеки працівника.

Економічна безпека персоналу. Працівник як основний елемент системи безпеки підприємства. Безпека підприємства в інтелектуальній і кадровій сферах. Основні заходи процесу забезпечення інтелектуальної і кадрової складової економічної безпеки.

Методи системного аналізу при вирішенні проблем економічної безпеки працівника. Законодавчі та нормативні акти діяльності системи поточного контролю персоналу.

Види і порядок притягнення до юридичної відповідальності за невиконання функціональних обов'язків.

Тема 7. Економічні злочини: виявлення, попередження, розслідування.

Поняття й характеристика економічних злочинів і правопорушень. Види економічних злочинів за Кримінальним кодексом України. Фіктивне підприємство, розготівкування грошових коштів, злочини у кредитно-фінансовій сфері, ухилення від сплати податків, злочини у сфері страхування, службові злочини. Основи попередження економічних злочинів і правопорушень. Економічні, організаційні, технічні, виховні та правові заходи попередження економічної злочинності.

Загальні положення й правові аспекти розслідування економічних злочинів. Підслідність органів внутрішніх справ, податкової міліції, служби безпеки України. Координація діяльності органів у сфері боротьби з економічною злочинністю прокуратурою України.

Тема 8. Організація економічної безпеки підприємств.

Служба економічної безпеки підприємства, її права та обов'язки. Методологічні підходи до організації економічної безпеки фірми. Способи забезпечення захисту економічної безпеки підприємства внутрішньою службою безпеки. Форми захисту економічної безпеки підприємства внутрішньою службою безпеки. Юридичний, технологічний, фізичний, економічний, інформаційний, організаційний та соціально-психологічний способи захисту.

Порядок створення та формування складу внутрішньої служби безпеки підприємства. Кадрова складова служби безпеки підприємства. Правове регулювання порядку діяльності служби безпеки підприємства.

4. Плани лекцій

Змістовний модуль 1. Економічна безпека підприємства

Тема 1. Поняття економічної безпеки підприємства.

1.1. Предмет, об'єкт, суб'єкти економічної безпеки.

1.2. Економічна безпека держави.

1.3. Економічна безпека регіону.

1.4. Поняття економічної безпеки підприємства.

Література: [4; 8; 11 – 13; 15; 45 – 48; 50; 58].

Тема 2. Аналіз чинних нормативно-правових актів щодо діяльності служби економічної безпеки суб'єкта господарювання.

2.1. Структура і зміст документів, що регламентують діяльність підрозділу економічної безпеки підприємства.

2.2. Нормативне регулювання діяльності персоналу щодо збереження майна установ.

2.3. Відповідальність за порушення законодавства про захист економічної безпеки на підприємстві.

Література: [4; 5; 8; 12; 13; 45; 50; 61].

Тема 3. Система заходів захисту економічної безпеки підприємства.

3.1. Основні завдання щодо економічного захисту підприємства.

3.2. Система заходів забезпечення безпеки.

3.3. Організація захисту об'єктів підприємства.

3.4. Програми захисту комерційної таємниці підприємства.

3.5. Технічні засоби забезпечення економічного захисту підприємства.

Література: [1; 8; 13; 15; 45; 50; 52].

Тема 4. Діяльність і взаємодія державних правоохоронних органів з виявлення, попередження, розкриття й розслідування економічних злочинів.

4.1. Основні напрями діяльності правоохоронних органів з забезпечення економічної безпеки.

4.2. Загальні положення діяльності органів внутрішніх справ про забезпечення економічної безпеки.

4.3. Діяльність слідчих апаратів органів внутрішніх справ про розслідуванню економічних злочинів.

4.4. Основні форми й напрямки взаємодії правоохоронних органів у боротьбі з економічними злочинами.

Література: [6; 8 – 10; 37; 42; 50; 54].

Змістовний модуль 2. Організація правового забезпечення безпеки підприємств

Тема 5. Недержавні правоохоронні структури-суб'єкти правоохоронної діяльності, їх роль і участь у забезпеченні економічної безпеки суб'єктів господарювання.

5.1. Основні поняття й сутність діяльності недержавних правоохоронних структур – суб'єктів.

5.2. Основні напрямки діяльності служб безпеки юридичних осіб і приватних детективних організацій у сфері забезпечення економічної безпеки підприємств.

Література: [4; 8; 13; 41; 46; 50; 52; 54; 61].

Тема 6. Загальнометодологічні проблеми правового забезпечення безпеки працівника.

6.1. Економічна безпека персоналу. Працівник як основний елемент системи безпеки підприємства.

6.2. Методи системного аналізу при вирішенні проблем економічної безпеки працівника.

6.3. Законодавчі та нормативні акти діяльності системи поточного контролю персоналу.

6.4. Види і порядок притягнення до юридичної відповідальності за невиконання функціональних обов'язків.

Література: [4; 5; 8; 12; 24; 43; 46; 52; 61].

Тема 7. Економічні злочини: виявлення, попередження, розслідування.

7.1. Поняття й характеристика економічних злочинів і правопорушень.

7.2. Основи попередження економічних злочинів і правопорушень.

7.3. Загальні положення й правові аспекти розслідування економічних злочинів.

Література: [6; 9; 10; 13; 31; 31; 38; 48; 54; 56].

Тема 8. Організація економічної безпеки підприємств.

8.1. Служба економічної безпеки підприємства, її права та обов'язки.

8.2. Способи забезпечення захисту економічної безпеки підприємства внутрішньою службою безпеки.

8.3. Способи і форми захисту економічної безпеки підприємства внутрішньою службою безпеки.

8.4. Порядок створення та формування складу внутрішньої служби безпеки підприємства.

Література: [8; 13; 27; 46; 56; 61].

5. Плани практичних занять

Практичне заняття є однією із форм навчального заняття, на якому викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних

положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування завдяки індивідуальному виконанню студентом відповідно сформульованих завдань.

Основна мета практичного заняття полягає в розширенні, поглибленні та деталізації теоретичних знань, отриманих студентами на лекціях, в процесі самостійної роботи і спрямувати їх на підвищення рівня засвоєння навчального матеріалу, прищеплення вмінь і навичок, розвиток наукового мислення та усного мовлення студентів. Оцінки, отримані студентом за окремі практичні заняття враховуються при виставленні поточної модульної оцінки з даної навчальної дисципліни.

В свою чергу, практичні заняття передбачають проведення дискусій навколо заздалегідь визначеної тематики. При цьому, викладач оцінює якість підготовлених виступів студентів, їх презентабельність, активність дискусії, а також вміння захищати свою точку зору. За результатами проведення практичних занять викладачем виставляються оцінки, які в свою чергу враховуються при проведенні поточного модульного контролю.

План проведення практичних занять наведено в табл. 4.

Таблиця 4

План практичних занять

Назва теми	Перелік практичної роботи (опрацьованих питань)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовний модуль 1. Економічна безпека підприємства			
Тема 1. Поняття економічної безпеки підприємства	1.1. Предмет, об'єкт, суб'єкти економічної безпеки. 1.2. Економічна безпека держави. 1.3. Економічна безпека регіону. 1.4. Поняття економічної безпеки підприємства	2	[4; 8; 11 – 13; 15; 45 – 48; 50; 58]
Тема 2. Аналіз чинних нормативно-правових актів щодо діяльності служби економічної безпеки суб'єкта господарювання	2.1. Структура і зміст документів, що регламентують діяльність підрозділу економічної безпеки підприємства. 2.2. Нормативне регулювання діяльності персоналу щодо збереження майна установ. 2.3. Відповідальність за порушення законодавства про захист економічної безпеки на підприємстві	2	[4; 5; 8; 12; 13; 45; 50; 61]

Тема 3. Система заходів захисту економічної безпеки підприємства	3.1. Основні завдання щодо економічного захисту підприємства. 3.2. Система заходів забезпечення безпеки. 3.3. Організація захисту об'єктів підприємства. 3.4. Програми захисту комерційної таємниці підприємства. 3.5. Технічні засоби забезпечення економічного захисту підприємства	2	[1; 8; 13; 15; 45; 50; 52]
Тема 4. Діяльність і взаємодія державних правоохоронних органів з виявлення, попередження, розкриття й розслідування економічних злочинів	4.1. Основні напрямки діяльності правоохоронних органів з забезпечення економічної безпеки. 4.2. Загальні положення діяльності органів внутрішніх справ про забезпечення економічної безпеки. 4.3. Діяльність слідчих апаратів органів внутрішніх справ про розслідування економічних злочинів. 4.4. Основні форми й напрямки взаємодії правоохоронних органів у боротьбі з економічними злочинами	2	[6; 8 – 10; 37; 42; 50; 54]

Закінчення табл. 4

1	2	3	4
Змістовний модуль 2. Організація правового забезпечення безпеки підприємств			
Тема 5. Недержавні правоохоронні структури-суб'єкти правоохоронної діяльності, їх роль і участь у забезпеченні економічної безпеки суб'єктів господарювання	5.1. Основні поняття й сутність діяльності недержавних правоохоронних структур – суб'єктів. 5.2. Основні напрямки діяльності служб безпеки юридичних осіб і приватних детективних організацій у сфері забезпечення економічної безпеки підприємств	2	[4; 8; 13; 41; 46; 50; 52; 54; 61]
Тема 6. Загальнометодологічні і проблеми правового забезпечення безпеки працівника	6.1. Економічна безпека персоналу. Працівник як основний елемент системи безпеки підприємства. 6.2. Методи системного аналізу при вирішенні проблем економічної безпеки працівника. 6.3. Законодавчі та нормативні акти діяльності системи поточного контролю персоналу. 6.4. Види і порядок притягнення до юридичної відповідальності за невиконання функціональних обов'язків	2	[4; 5; 8; 12; 24; 43; 46; 52; 61]
Тема 7. Економічні злочини: виявлення, попередження, розслідування	7.1. Поняття й характеристика економічних злочинів і правопорушень. 7.2. Основи попередження економічних злочинів і правопорушень. 7.3. Загальні положення й правові аспекти	2	[6; 9; 10; 13; 31; 31; 38; 48; 54; 56]

	розслідування економічних злочинів		
Тема 8. Організація економічної безпеки підприємств.	8.1. Служба економічної безпеки підприємства, її права та обов'язки. 8.2. Способи забезпечення захисту економічної безпеки підприємства внутрішньою службою безпеки. 8.3. Способи і форми захисту економічної безпеки підприємства внутрішньою службою безпеки. 8.4. Порядок створення та формування складу внутрішньої служби безпеки підприємства	4	[8; 13; 27; 46; 56; 61]

6. Самостійна робота студентів

Необхідною складовою можливості належного засвоєння навчального матеріалу даної дисципліни є плідна, систематична самостійна робота студентів з певним обсягом нормативно – правових актів як національного, так і міжнародного характеру, спеціальною літературою з питань забезпечення економічної безпеки підприємств в Україні.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам:

1. Вивчення лекційного матеріалу.
2. Робота з опрацювання та вивчення рекомендованої літератури.
3. Вивчення основних термінів та понять за темами дисципліни.
4. Підготовка дискусій, роботи в малих групах, тестування.
5. Контрольна перевірка кожним слухачем особистих знань за питаннями для самоконтролю.

Питання для самостійного опрацювання закріплені в табл. 5.

Таблиця 5

Питання для самостійного опрацювання

Назва теми	Питання для самостійного опрацювання (за модулями та темами)	Кількість годин	Рекомендована література
1	2	3	4
Змістовний модуль 1. Економічна безпека підприємства			
Тема 1. Поняття економічної безпеки підприємства	1. Як ви розумієте термін "економічна безпека"? 2. Назвіть найважливіші елементи економічної безпеки. 4. Якими є основні принципи її	6	[4; 8; 11 – 13; 15; 45 – 48; 50; 58]

	забезпечення? 5. На яких рівнях розглядається економічна безпека? 6. Що є її об'єктом, суб'єктом і предметом?		
Тема 2. Аналіз чинних нормативно-правових актів щодо діяльності служби економічної безпеки суб'єкту господарювання	1. Які основні нормативно-правові акти регулюють порядок діяльності служби економічної безпеки господарюючих суб'єктів? 2. Якими нормативними актами регулюється діяльність персоналу щодо збереження майна установ. 3. Які види відповідальності застосовуються за порушення економічної безпеки на підприємстві? 4. Яка процедура юридичної відповідальності за порушення стану економічної безпеки?	6	[4; 5; 8; 12; 13; 45; 50; 61]

Продовження табл. 5

1	2	3	4
Тема 3. Система заходів захисту економічної безпеки підприємства	1. Що включає в себе системи заходів забезпечення безпеки? 2. Як здійснюється організація захисту об'єктів підприємництва? 3. З яких етапів складається програма комплексного захисту комерційної таємниці? 4. Які існують технічні засоби захисту бізнесу?	6	[1; 8; 13; 15; 45; 50; 52]
Тема 4. Діяльність і взаємодія державних правоохоронних органів з виявлення, попередження, розкриття й розслідування економічних злочинів	1. Які загальні положення діяльності органів внутрішніх справ про забезпечення економічної безпеки? 2. Які основні функції державної служби боротьби з економічною злочинністю? 3. Які основні зобов'язання покладені на підрозділи, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність? 4. Яким чином здійснюється взаємодія державних правоохоронних органів з виявлення, запобігання та розслідування економічних злочинів?	6	[6; 8 – 10; 37; 42; 50; 54]

Змістовний модуль 2. Організація правового забезпечення безпеки підприємств			
Тема 5. Недержавні правоохоронні структурно-суб'єкти правоохоронної діяльності, їх роль і участь у забезпеченні економічної безпеки суб'єктів господарювання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Основні поняття діяльності недержавних правоохоронних структур - суб'єктів. 2. Сутність діяльності недержавних правоохоронних структур - суб'єктів. 2. Які існують напрямки діяльності служб безпеки юридичних осіб і приватних детективних організацій у сфері забезпечення економічної безпеки підприємств? 	9	[4; 8; 13; 41; 46; 50; 52; 54; 61]
Тема 6. Загальнометодологічні проблеми правового забезпечення безпеки працівника	<ol style="list-style-type: none"> 1. Що вміщує в себе економічна безпека персоналу? 2. Які методи використовуються для системного аналізу при вирішенні проблем економічної безпеки працівника? 3. Які нормативні акти регулюють порядок діяльності системи поточного контролю персоналу? 4. Види юридичної відповідальності за невиконання функціональних обов'язків 	9	[4; 5; 8; 12; 24; 43; 46; 52; 61]

Закінчення табл. 5

1	2	3	4
Тема 7. Економічні злочини: виявлення, попередження, розслідування	<ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика економічних злочинів і правопорушень. 2. Попередження економічних злочинів і правопорушень. 3. Загальні положення й правові аспекти розслідування економічних злочинів 	8	[6; 9; 10; 13; 31; 31; 38; 48; 54; 56]
Тема 8. Організація економічної безпеки підприємств	<ol style="list-style-type: none"> 1. Структура служби економічної безпеки підприємства, порядок її діяльності. 2. Способи забезпечення захисту економічної безпеки підприємства внутрішньою службою безпеки. 3. Способи і форми захисту економічної безпеки підприємства внутрішньою службою безпеки. 4. Порядок створення та формування складу внутрішньої служби безпеки підприємства 	24	[8; 13; 27; 46; 56; 61]

7. Ситуаційні завдання для самостійної роботи

Актуальність та необхідність розв'язання ситуаційних завдань полягає в наданні студенту практичних навичок застосування знань, набутих під час вивчення лекційного матеріалу, проведення практичних занять та виконання самостійної роботи. Ситуаційні завдання максимально наближені до ситуацій, що можуть відбутися на практиці та дозволяють студентам не лише навчитися практичному застосуванню набутих знань, а й виявити прогалини в вивченні матеріалу.

Ситуаційне завдання 1

Підприємець Петров звернувся до прокуратури із заявою, в якій вказувалося, що у зв'язку із порушенням кримінальної справи по факту погрози вбивства він вимагає виділити йому персонального охоронця. Прокуратурою було відмовлено в забезпеченні персональною охороною, мотивуючи це тим, що дане питання повинно розглядатися слідчим, що веде дану справу. Крім того, у відмові було вказано, що персональна охорона потребує відповідної сплати грошових коштів. Петров звернувся до суду з позовом про необхідність зобов'язати прокуратуру виділити йому персональну охорону. 1. Чи є правомірними вимоги громадянина Петрова? 2. В яких випадках і хто забезпечує персональний захист підприємства?

Ситуаційне завдання 2

Директором фірми "Олімп" було доручено відділу кадрів здійснити підбір персоналу для внутрішньої безпеки підприємства, для чого начальником служби безпеки були висунуто 3 вимоги: 1. наявність вищої освіти, 2. володіння комп'ютером, 3. наявність зареєстрованої зброї. При вивченні поданої заяви центр зайнятості звернувся з вимогою до керівника підприємства, вказуючи на порушення законодавства в частині вимог, що пред'являються до претендентів, а саме наявність вищої освіти та зброї, мотивуючи це тим, що Довідником кваліфікаційних характеристик професій працівників пред'являються інші вимоги до охоронців. 1. Чи правомірні вимоги відділу кадрів підприємства до кандидатів? 2. Чи законні вимоги про вищу освіту та наявність зареєстрованої травматичної зброї? Дайте аргументовану відповідь

Ситуаційне завдання 3

Приватне підприємство "Конті" мало у власності складське приміщення, яке воно передало в оренду строком на 5 років ТОВ "Ясень красень". Договір був укладений у письмовій формі. Через 3 роки будівля була передана верстатобудівельному заводу, який відразу її зарахував на свій баланс і жадав підвищення орендної плати в сторону підвищення, а в разі незгоди - розірвання договору оренди з ТОВ, посилаючись на те, що орендоване приміщення колись було спортивною залом і необхідне для використання за своїм призначенням. ТОВ відмовилося звільнити приміщення – і верстатобудівельний завод звернувся з позовом до господарського суду.

1. Яким має бути рішення господарського суду?

Ситуаційне завдання 4

Юрист Фролов після закінчення роботи залишив офіс, забувши зачинити двері свого кабінету. Наступного дня було встановлено факт крадіжки оргтехніки з офісу. Після звинувачення його винним у цій ситуації, він пояснив, що не є суб'єктом охоронної діяльності, не відповідає за охорону офісу, а виконує обов'язки щодо здійснення юридичного супроводу підприємства, тому до відповідальності його притягнути не можна. 1. Чи можна притягати громадянина Фролова до відповідальності? 2. Які трудові обов'язки працівника ви знаєте згідно з трудовим законодавством?

Ситуаційне завдання 5

Вантажник Колосов з 21 по 25 грудня не виходив на роботу без поважних причин. 22 грудня на адресу підприємства, де він працював, прибув вагон вантажів. Оскільки іншого вантажника на підприємстві не було, вагон не був своєчасно розвантажений, і за його простій підприємство сплатило залізниці штраф у сумі 2 500 грн. Директор запропонував Колосову внести в касу 2 500 грн для покриття сплаченого підприємством штрафу. Чи є підстава та умови для матеріальної відповідальності Колосова?

Ситуаційне завдання 6

Громов працював начальником транспортного відділу заводу будівельних матеріалів у м. Львові 13 червня 2013 р. три автокрани транспортного відділу були опломбовані інспекцією технічного нагляду як несправні. Цього ж року 20 червня директор видав наказ про відрахування з заробітної плати Громова, винного в несвоєчасному ремонті автокранів, шкоди, заподіяної їх простоєм. Громов звернувся до КТС, заперечуючи проти відрахування на тій підставі, що хоча крани дійсно простояли, чим і заподіяна шкода заводу, але відремонтувати їх було неможливо через відсутність запасних частин. Яким повинно бути рішення КТС?

Ситуаційне завдання 7

Охоронець, згідно з обов'язками, що покладені на нього, відповідав за схоронність отриманого у підзвіт товару на складі. 9.04.2012 р. було виявлено зіпсованість більшої частини товару. Охоронець свою вину заперечував, мотивуючи це тим, що відбулась аварія системи опалення на складі і тому частина цінностей стала непридатною. Дайте аналіз ситуації. Визначте хто буде відповідати за шкоду, спричинену організації.

Ситуаційне завдання 8

Сідоренко, головний бухгалтер акціонерного товариства "Зодчі", що виконувало роботи з капітального ремонту офісів, тривалий час не здійснювала податкові відрахування. При перевірці фінансової діяльності співробітниками податкової поліції Сідоренко двічі склала і пред'явила їм документи, в які включила помилкові відомості, що свідчать про заниження доходу (прибутку), одержуваного акціонерним товариством.

1. Як кваліфікувати поведінку Сідоренко?
2. Дайте правову оцінку ситуації.

Ситуаційне завдання 9

Коротков представив у комерційний банк завідомо неправдиві відомості про фінансовий стан керованого ним акціонерного товариства і на підставі цього отримав на півроку пільговий кредит у сумі 350 тис. грн. Як пізніше з'ясувалося, підприємство збанкрутувало, а банк зазнав великої матеріальної шкоди.

1. Проаналізуйте ситуацію.

Ситуаційне завдання 10

Камольцева і Фролова, керівник і головний бухгалтер ТОВ "Інтер", передбачаючи можливу перевірку податкових органів, запропонували охоронцеві Прошину за винагороду розіграти напад на офіс ТОВ "Інтер" з підпалом.

Прошин погодився і інсценував напад і підпал, в результаті чого була знищена вся бухгалтерська документація, що дозволило Камольцеву і Фроловій заявити про неможливість обчислити і заплатити податки.

У ході слідства Прошин зізнався у скоєному.

1. Проаналізуйте ситуацію, викладену в задачі.

Ситуаційне завдання 11

Єршов і Болотов створили і зареєстрували приватне акціонерне товариство, яке займається продажем пиломатеріалів. Не маючи ліцензії Національного Банку України, акціонерне товариство здійснювало залучення грошових коштів від громадян шляхом укладення договору позики. Протягом п'яти місяців таким чином було отримано 950 тис. грн. Отримані гроші Єршов і Болотов використовували для покупки автомобілів і будівництва дач.

1. Дайте юридичну оцінку скоєного Єршовим і Болотовим.

Ситуаційне завдання 12

Демченко, будучи керівником ТОВ "Кримські вина", з метою підвищення рентабельності підприємства організував цех з виготовлення тютюнової продукції. Всього за два роки існування цеху було виготовлено і реалізовано виробів більш ніж на 190 тис. грн. За установчих і фінансових документів ТОВ "Кримські вина" є виробником алкогольної продукції.

1. Як оцінити дії Демченко?

2. Дайте правову оцінку ситуації.

Ситуаційне завдання 13

Марков створив комерційну фірму "Меркурій". Одночасно Марков в трьох банках узяв кредити на розвиток виробництва на загальну суму 1,5 млн. грн. Гарантом при отриманні Марковим кредитів виступило приватне акціонерне товариство "Яшма". В якості заставного забезпечення в усіх банках був магазин Маркова, вартість якої свідомо не

могла забезпечити всіх узятих кредитів. Після отримання кредитів Марков втік.

1. Як кваліфікувати дії Маркова?
2. Дайте правовий аналіз ситуації.

Ситуаційне завдання 14

Підприємець Ларіонов на незаконних підставах створив і зареєстрував підприємство з виготовлення залізобетонних виробів. Після цього шляхом підкупу та використання підроблених документів Ларіонов отримав великий кредит у комерційному банку, оголосив про ліквідацію свого підприємства і зник.

1. Як оцінити поведінку Ларіонова?
2. Дайте правовий аналіз ситуації.

Ситуаційне завдання 15

Адміністрація комерційного інституту, який здійснював підготовку менеджерів, з метою збільшення набору студентів і приниження професійної репутації конкуруючого навчального закладу помістила в газеті рекламу, яка свідчила: "Ми викладаємо із залученням найкращих викладачів міста". У дійсності, як було встановлено, серед викладачів складу значилося лише два доктори наук та 10 кандидатів наук, у той час як у конкуруючому навчальному закладі – 10 докторів наук і 32 кандидати наук.

1. Дайте правову оцінку ситуації.
2. Чи правомірні дії інституту?

Ситуаційне завдання 16

Комерційний директор фірми "Мультілок Інтернейшнл", що займається просуванням на російський ринок протиугінних пристроїв ізраїльського виробництва, Жванія опублікував у столичних рекламних газетах оголошення, в яких повідомлялося, що "тільки справжні" механічні блокіратори коробки передач фірми "Мультілок Інтернейшнл" – єдиний пристрій, здатний повністю забезпечити безпеку автомобіля. Крім того, в рекламі побічно стверджувалося, що всі протиугінні замки, функціонують за принципом обмеження руху важеля коробки передач, крім блокіраторів, що реалізуються самою фірмою "Мультілок Інтернейшнл", – не що інше, як підробка.

1. Яке діяння вчинив Жванія?
2. Дайте правову оцінку ситуації.

Ситуаційне завдання 17

При випуску банком акцій його президент Волохов дав вказівку співробітнику банку Говорову внести до проспекту емісії спотворену інформацію про розмір прибутку, що розподіляється між акціонерами, і основних джерелах її формування. В результаті купила акції комерційна фірма "Гарант" та не змогла отримати планованого доходу і укласти вигідну комерційну угоду .

1. Яке діяння вчинили зазначені в задачі особи?
2. Дайте правову оцінку ситуації.

Ситуаційне завдання 18

Нікольський, голова Ради директорів приватного акціонерного товариства, надав до податкової інспекції і своїм кредиторам неправдиву заяву про економічну неможливість сплати податків, а також виконання фінансових зобов'язань перед кредиторами. Як з'ясувалося, кошти Нікольський планував направити на укладення угоди здатної принести великий дохід.

1. Як оцінити поведінку Нікольського?
2. Дайте правову оцінку ситуації.

Ситуаційне завдання 19

Іванків, директор автотранспортного підприємства у формі товариства з обмеженою відповідальністю, передбачаючи банкрутство, вирішив задовольнити вимогу одного з п'яти кредиторів комерційного банку і повернути йому взятий раніше підприємством великий кредит для технічного оснащення автомобільного парку. Причиною задоволення вимоги тільки одного з кредиторів стало те, що керуючий банком Смирнов влаштував на роботу в банк дружину Іванкова.

Після офіційного визнання автотранспортного підприємства банкрутом, з'ясувалося, що один з кредиторів – комерційна фірма, що спеціалізується на ремонті автомобілів, внаслідок несвоєчасного повернення кредиту була змушена протягом шести місяців виплачувати занижену заробітну плату своїм співробітникам.

1. Дайте юридичну оцінку фактів, зазначених в задачі.
2. Що розуміється під неправомірними діями при банкрутстві?

Ситуаційне завдання 20

Логінов, будучи генеральним директором акціонерного товариства, представив до податкової інспекції завідомо неправдиві відомості про фінансову діяльність керованого ним підприємства. У результаті підробки до місцевого бюджету не надійшло в якості податку з юридичної особи більше 60 тис. грн. У поясненні Логінов показав, що приховування доходів від місцевого оподаткування він здійснював з метою погашення заборгованості по зарплаті робітникам і службовцям, які не отримували її більше трьох місяців з причини фінансової неспроможності одержувача продукції.

1. Проаналізуйте поведінку Логінова.

8. Контрольні запитання для самодіагностики

1. Сутність, ознаки й класифікація погроз економічної безпеки підприємства.
2. Безпека підприємств: поняття, сутність, ознаки.
3. Предмет, об'єкт, суб'єкти економічної безпеки.
4. Економічна безпека держави, її елементи.
5. Особливості економічної безпеки регіону.
6. Принципи забезпечення економічної безпеки України.
7. Структура і зміст документів, що регламентують діяльність підрозділу економічної безпеки підприємства.
8. Нормативне регулювання діяльності персоналу щодо збереження майна установ.
9. Відповідальність за порушення законодавства про захист економічної безпеки на підприємстві.
10. Основні завдання щодо економічного захисту підприємства.
11. Мінімізація погроз економічної безпеки при укладанні договорів.
12. Форми й способи захисту прав підприємців.
13. Недержавна система забезпечення безпеки підприємництва.
14. Структура служби економічної безпеки.
15. Взаємодія служби безпеки з органами правопорядку.
16. Організаційно-правові основи створення служби безпеки
17. Організація захисту об'єктів підприємства.
18. Програми захисту комерційної таємниці підприємства.
19. Технічні засоби забезпечення економічного захисту підприємства.

20. Загальні положення діяльності органів внутрішніх справ про забезпечення економічної безпеки.

21. Діяльність слідчих апаратів органів внутрішніх справ про розслідування економічних злочинів.

22. Основні форми й напрямки взаємодії правоохоронних органів у боротьбі з економічними злочинами.

23. Кримінально-правові основи забезпечення безпеки підприємства.

24. Поняття й види злочинів у сфері економічної діяльності.

25. Технологія захисту від погроз економічній безпеці.

26. Основні поняття й сутність діяльності недержавних правоохоронних структур – суб'єктів.

27. Основні напрямки діяльності служб безпеки юридичних осіб і приватних детективних організацій у сфері забезпечення економічної безпеки підприємств.

28. Економічна безпека персоналу. Працівник як основний елемент системи безпеки підприємства.

29. Методи системного аналізу при вирішенні проблем економічної безпеки працівника.

30. Правове регулювання безпеки будівельної діяльності

31. Законодавчі та нормативні акти діяльності системи поточного контролю персоналу.

32. Види і порядок притягнення до юридичної відповідальності за невиконання функціональних обов'язків.

33. Поняття й характеристика економічних злочинів і правопорушень.

34. Основи попередження економічних злочинів і правопорушень.

35. Загальні положення й правові аспекти розслідування економічних злочинів.

36. Служба економічної безпеки підприємства, її права та обов'язки.

37. Способи забезпечення захисту економічної безпеки підприємства внутрішньою службою безпеки.

38. Комерційна інформація й комерційна таємниця: утримування й захист.

39. Види зовнішніх та внутрішніх загроз безпеці суб'єкту господарювання.

40. Вимоги, що пред'являються до кандидатур для роботи в службі безпеки підприємства.

41. Програма захисту комерційної таємниці підприємства
42. Банківська таємниця. Робота з конфіденційними документами.
43. Необхідність і сутність комплексної системи забезпечення економічної безпеки підприємництва.
44. Концепція комплексної системи забезпечення економічної безпеки підприємництва.
45. Комерційна таємниця: поняття, ознаки, правове регулювання.
46. Основні функції недержавної правоохоронної діяльності.
47. Безпека підприємства в інтелектуальній і кадровій сферах.
48. Функції Департаменту Державної служби боротьби з економічною злочинністю.
49. Напрями боротьби з економічною злочинністю.
50. Нормативно-правові акти, що регламентують протидію економічній злочинності в Україні.

9. Науково-дослідна діяльність студентів

Наукова підготовка студентів упродовж періоду навчання – важлива складова освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр".

Основне завдання цього процесу – формування знань з методології, теорії методу і процесу, технології, методичного забезпечення науково-дослідної діяльності, починаючи вже зі студентської науки.

Науково-дослідна діяльність студента здійснюється у формі написання наукових статей за відповідним проблемним питанням та існуючими прогалинами в діючому міжнародному законодавстві та національному законодавстві України, яке стосується міжнародних приватно-правових відносин. Тематика наукової статті та її написання узгоджуються із науковим керівником та здійснюється під його керівництвом. Науково-дослідна діяльність студента може здійснюватись у формі написання тез доповідей та участі під час проведення всеукраїнських та міжнародних конференцій, участі у проведенні брейн-рингів та інших інтелектуальних ігор, в інших формах здійснення індивідуальних наукових досліджень.

Оцінка успішності за науково-дослідну діяльність студента здійснюється за весь період навчання та підсумкова кількість балів виснавляється наприкінці відповідного семестру. Максимальне число

балів у семестрі за результатами науково-дослідницької діяльності з навчальної дисципліни "Правове забезпечення безпеки підприємств в Україні" встановлюється відповідною Технологічною картою навчальної дисципліни затвердженою на поточний навчальний рік. Під час оцінювання науково-дослідної діяльності студента враховується самостійність виконання певної наукової роботи (написання наукової статі, написання тез доповідей на конференції, ін.), активна участь під час проведення відповідного заходу, науковий рівень виконаної роботи.

10. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально – консультативної роботи у формі: індивідуальних занять, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Індивідуально-консультативна робота за теоретичною частиною дисципліни проводиться у вигляді:

1. Індивідуальних консультацій (запитання – відповідь стосовно проблемних питань теоретичного матеріалу дисципліни);
2. групових консультацій (розгляд типових прикладів, практики впровадження та використання нових методів та методик у виробничу практику).

Індивідуально-консультативна робота за практичною частиною дисципліни проводиться у вигляді:

1. Індивідуальних консультацій (розгляд практичних завдань, стосовно яких виникли запитання);
2. Групових консультацій (розгляд практичних ситуацій, рольових ігор, які потребують колективного обговорення).

11. Методики активізації процесу навчання

При викладанні навчальної дисципліни для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій таких, як: проблемні лекції; робота в малих групах; семінари-дискусії; кейс-метод; ділові ігри.

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено в табл. 6.

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
Тема 6 "Загальнометодологічні проблеми правового забезпечення безпеки працівника"	<i>Міні-лекція</i> з питання "Правове забезпечення діяльності працівників суб'єкта господарювання". <i>Презентація</i> роботи в малих групах
Тема 7 "Економічні злочини: виявлення, попередження, розслідування"	<i>Міні-лекція, семінар-дискусія</i> з питання "Причини та умови виникнення злочинів та шляхи їх попередження"
Тема 8 "Організація економічної безпеки підприємств".	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Створення умов для забезпечення економічної безпеки підприємств"
Тема 10 "Недержавні правоохоронні структури-суб'єкти правоохоронної діяльності, їх роль і участь у забезпеченні економічної безпеки суб'єктів господарювання"	<i>Ділова гра</i> : "Створення власної комерційної служби із забезпечення економічної безпеки"
Тема 4 "Діяльність і взаємодія державних правоохоронних органів з виявлення, попередження, розкриття й розслідування економічних злочинів"	<i>Кейс-метод</i> : "Взаємодія органів з виявлення, попередження і розкриття злочинів"

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів. Коло питань теми лекції обмежується двома-трьома ключовими моментами, увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках, використовується досвід закордонних навчальних закладів з роздачею студентам під час лекцій друкованого матеріалу та виділенням головних висновків з питань, що розглядаються. При викладанні лекційного матеріалу студентам пропонуються питання для самостійного розмірковування. При цьому лектор задає запитання, які спонукають студента шукати розв'язання проблемної ситуації. Така система примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю

логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками та поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів. Навчальна дискусія відрізняється від інших видів дискусій тим, що новизна її проблематики ставиться лише до групи осіб, що беруть участь у дискусії, тобто те рішення проблеми, що вже знайдено в науці, має бути знайти в навчальному процесі в даній аудиторії. Навчальні групові дискусії дають найбільший ефект при вивченні й проробленні складного матеріалу й формуванні потрібних установок. Цей активний метод навчання забезпечує гарні можливості для зворотного зв'язка, підкріплення, практики, мотивації й перенесення знань і навичок з однієї області в іншу.

Аналіз конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу. Ціль цього методу – навчити студентів аналізувати інформацію, виявляти ключові проблеми, вибирати альтернативні шляхи рішення, оцінювати їх, знаходити оптимальний варіант і формулювати програми дій. При аналізі конкретних ситуацій особливо важливо те, що тут сполучається індивідуальна робота студента із проблемною ситуацією й групове обговорення пропозицій, підготовлених кожним членом групи. Це дозволяє що навчається розвивати навички групової, командної роботи, що розширює можливості для рішення типових проблем у рамках досліджуваної навчальної тематики. У результаті проведення індивідуального аналізу, обговорення

в групі, визначення проблем, знаходження альтернатив, вибору дій і плану їхнього виконання студенти одержують можливість розвивати навички аналізу й планування.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації нових товарів і послуг.

Ділові та рольові ігри – форма активізації студентів, за якої вони задіяні в процесі інсценізації певної виробничої ситуації у ролі безпосередніх учасників подій. Цей метод являє собою в комплексі рольову гру з різними, найчастіше протилежними інтересами її учасників і необхідністю прийняття якого-небудь рішення по закінченні або в ході гри. Рольові ігри допомагають формувати такі важливі ключові кваліфікації, як комунікативні здатності, толерантність, уміння працювати в малих групах, самостійність мислення й т. д. Від викладача потрібно більша попередня методична підготовка при проведенні рольових ігор, уміння прогнозувати результати й робити відповідні висновки. Ділові ігри характеризуються спрямованістю на зняття певних практичних проблем, придбання навичок виконання конкретних прийомів діяльності.

12. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів

Система оцінювання результатів успішності засвоєння знань, вмінь, комунікацій, автономності, компетентностей та відповідальності студентів, що відповідає певному рівню Національної рамки кваліфікацій України з кожної дисципліни включає поточний, модульний (відповідно визначеному змістовому модулю), та підсумковий контроль результатів навчання.

Навчальна дисципліна "Правове забезпечення економічної безпеки в Україні" ділиться на два змістові модулі. Підсумкова кількість балів за один змістовий модуль виставляється як сума балів за усіма поточними формами контролю, передбаченими робочою навчальною програмою навчальної дисципліни "Правове забезпечення економічної безпеки в Україні".

12.1. Поточний контроль

Поточний контроль за навчальною дисципліною здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних та практичних занять, самостійної роботи студентів і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти екзамен – 35 балів). Поточний контроль за навчальною дисципліною "Правове забезпечення економічної безпеки в Україні" здійснюється на кожному практичному та лекційному заняттях відповідно до розподілу балів за відповідними формами контролю, що передбачені відповідною технологічною картою навчальної дисципліни, затвердженою на поточний навчальний рік. Поточний контроль за дисципліною здійснюється у наступних формах.

Контроль відвідування занять студентом – передбачає здійснення контролю присутності студента на відповідному занятті (лекції чи практичному занятті) та активна участь в проведенні такого заняття. Оцінювання здійснюється шляхом виставлення певної кількості балів, яка передбачена відповідною Технологічною картою навчальної дисципліни, затвердженою на поточний навчальний рік. Технологічна карта представлена у табл. 7.

Таблиця 7

Технологічна карта

		Форма навчання																Сесія	Σ	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16			17
Загальне учбове навантаження студента, години на тиждень																				
Аудиторні години	Лекції	2		2		2		2		2		2		2		2			16	
	Практичні заняття		2		2		2		2		2		2		2		2	2		18
	Поточні консультації	к	к	к	к	к	к	к	к	к	к	к	к	к	к	к	к	к		
	Передекзаменаційні консультації																			
	Екзамен																			
Аудиторні години		2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	34	
СРС	Вивчення теоретичного матеріалу	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	4	4		38	

	Виконання практичних та індивідуальних завдань																			18
	Підготовка до екзамену																			18
Самостійна робота		2	4	2	4	2	4	2	4	2	4	2	4	2	4	2	6	24		74
Загальний обсяг годин		4	6	4	6	4	6	4	6	4	1	4	6	4	6	4	8	26	0	108

Графік оцінювання балів на тиждень

Методи контролю	Лекції	1,0		1		1		1		1		1		1		1		1		8	
	Практичні заняття		1		1		1		1		1		1		1		1		1		9
	Ділові ігри, кейс-метод													2							2
	Самостійна робота (домашні завдання)				2		2		2		2		2		2		2		2		16
	Науково – дослідна діяльність студентів (написання та публікація наукових статей, участь у конференціях, брейн-рингу).																	9			9
	Поточні КР										8							8			16
	Екзамен																			40	40
	Всього балів на тиждень	1,0	1	1	3	1	3	1	3	1	11	1	3	1	5	1	20	3	40		100
Накопичення балів	1	2	3	6	7	10	11	14	15	26	27	30	31	36	37	57	60	100			

Наприкінці навчального семестру підраховується загальна сума балів, отриманих студентом за відвідування заняття та включається до загальної кількості балів, які отримані студентом під час здійснення поточного контролю.

Усне опитування – найбільш поширений метод контролю знань студентів. При усному контролі встановлюється безпосередній контакт між викладачем і студентом, в процесі якого викладач отримує широкі можливості для вивчення індивідуальних особливостей засвоєння студентами навчального матеріалу

Фронтальне опитування проводиться у формі бесіди викладача з групою. За його допомогою викладач може перевірити виконання студентами домашнього завдання, з'ясувати готовність групи до вивчення нового матеріалу, визначити сформованість основних понять,

засвоєння нового навчального матеріалу, який був тільки що розібраний на занятті.

Індивідуальне опитування передбачає ґрунтовні, розгорнуті відповіді студентів на питання, що відноситься до досліджуваного навчального матеріалу. Питання індивідуального опитування стимулюють студентів логічно мислити, порівнювати, аналізувати, доводити, підбирати переконливі приклади, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити обґрунтовані висновки.

Письмові контрольні роботи – ефективний метод перевірки й оцінки знань, умінь і навичок студентів, а також їх творчих здібностей, які дають можливість в найбільш короткий термін одночасно перевірити засвоєння навчального матеріалу всіма студентами групи та визначити напрямки для індивідуальної роботи з кожним. Однорідність робіт, що виконуються студентами, дозволяє пред'являти до всіх однакові вимоги і об'єктивно оцінити результати навчання.

Диктанти використовують для підготовки студентів до засвоєння та застосування нового матеріалу, формування умінь та навичок, для узагальнення вивченого матеріалу, перевірки самостійності виконання домашнього завдання. Для диктантів підбирають питання, що не потребують тривалого обміркування і на які можна дати коротку письмову відповідь

Доповіді та реферати використовуються для повторення та узагальнення навчального матеріалу. Вони дозволяють систематизувати знання студентів, перевірити вміння розкрити тему. У процесі підготовки твору або реферату студент мобілізує і актуалізує наявні знання, набуває самостійно нові, що необхідні для розкриття теми, зіставляє їх зі своїм життєвим досвідом, чітко усвідомлює свою життєву позицію. При перевірці таких робіт викладач звертає увагу на відповідність роботи темі, повноту розкриття теми, послідовність викладу, самостійність судження.

При поточному контролі оцінці підлягають:

- 1) рівень засвоєння знань та їхнього розуміння, продемонстрований у відповідях і виступах;
- 2) активність при обговоренні питань;
- 3) результати виконання і захисту контрольних робіт, експрес-контролю тощо.

При виставленні балів за поточний контроль, оцінці підлягають: рівень засвоєння теоретичних знань та практичних умінь і навичок з тем, включених до змістових модулів; самостійне опрацювання тем; прове-

дення контрольних робіт; написання доповідей та рефератів; опрацювання завдань робочих зошитів, підготовка конспектів навчальних чи наукових текстів, підготовка публікацій.

Студентам, які брали участь у науково-дослідній діяльності, роботі конференцій, студентських наукових гуртках, підготовці публікацій, а також були переможцями, призерами та учасниками олімпіад з навчальних дисциплін, спеціальності, наукових конкурсів присуджуються додаткові бали, передбачені відповідною Технологічною картою навчальної дисципліни, яку затверджено на поточний навчальний рік.

Результати поточного оцінювання рівня засвоєння знань, вмінь, комунікацій, автономності та відповідальності студентів, відповідно рівню Національної рамки кваліфікацій України за семестр і за кожний змістовий модуль просявляються викладачем у електронному журналі та "Журналі обліку успішності студентів" викладача.

Студент, який з поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю (не склав змістовий модуль), має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана відповідно встановленому терміну.

12.2. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль за дисципліною здійснюється у формі екзамену, визначеного навчальним планом у термін, передбачений графіком навчального процесу, з урахуванням проведення поточного модульного контролю.

Оцінювання проводиться за такими критеріями:

1. Розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;
2. Ступінь засвоєння матеріалу дисципліни;
3. Ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;
4. Уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді ситуацій, розв'язанні задач, проведення розрахунків при виконанні завдань, винесених для самостійного опрацювання, та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;
5. Логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Екзаменаційний білет навчальної дисципліни містить три практичні завдання різного рівня важкості.

**Зразок екзаменаційного білета з навчальної дисципліни
"Правове забезпечення безпеки підприємств в Україні"**

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр

Галузь знань: 1801 " Специфічні категорії"

Спеціальність: 8.18010014 "Управління фінансово-економічною безпекою".

Навчальна дисципліна: "Правове забезпечення безпеки підприємств в Україні"

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

Практичне завдання 1

Підприємець Петров звернувся до прокуратури із заявою, в якій вказувалося, що у зв'язку із порушенням кримінальної справи по факту погрози вбивства він вимагає виділити йому персонального охоронця. Прокуратурою було відмовлено в забезпеченні персональною охороною, мотивуючи це тим, що дане питання повинно розглядатися слідчим, що веде дану справу. Крім того, у відмові було вказано, що персональна охорона потребує відповідної сплати грошових коштів. Петров звернувся до суду з позовом про необхідність зобов'язати прокуратуру виділити йому персональну охорону. 1. Чи є правомірними вимоги громадянина Петрова? 2. В яких випадках і хто забезпечує персональний захист підприємства? **(14 балів)**

Практичне завдання 2

Іванов підготував необхідні документи для створення малого підприємства з виробництва будівельних матеріалів і представив їх голові місцевої адміністрації Петрову для отримання ліцензії. Дізнавшись про це, родич Петрова Сидоров, керівник кооперативу, що спеціалізується на виготовленні аналогічних будівельних матеріалів, попросив Петрова "допомогти усунути конкурента". Петров, посилаючись на те, що в місті виробництвом будівельних матеріалів займаються інші комерційні організації, протягом шести місяців відмовляв Іванову у видачі ліцензії.

1. Проаналізуйте ситуацію.

2. Як кваліфікувати дії Петрова і Сидорова? **(13 балів)**

Практичне завдання 3

Лікар районної поліклініки Горєлов помістив у газеті "Екстра-М" оголошення про те, що він на дому за помірну плату лікує хворих, що страждають різними інфекційними захворюваннями. Протягом місяця він здійснив лікування чотирьох осіб, які звернулися за допомогою.

1. Дайте юридичну оцінку поведінки Горєлова.

2. Чи правомірні дії лікаря Горєлова. **(13 балів)**

Екзаменаційна робота оцінюється відповідно до рівня її виконання та рівня сформованості студентом відповідних компетентностей. Завдання оцінюється в цілому (перше завдання максимально 14 балів, друге завдання максимально 13 балів, третє завдання максимально 13 балів). Максимальна кількість балів за результатами екзамену за

навчальною дисципліною становить 40 балів. Екзаменаційна робота оцінюється за наступними критеріями.

Критерії оцінювання знань студентів при написанні екзаменаційної роботи за навчальною дисципліною

Оцінка 1 бал. Студент виконати завдання не може, стикається зі значними труднощами при аналізі та трактуванні ситуацій з юридичної точки зору, не виявляє здатність викласти думку навіть на елементарному рівні.

Оцінка 2 бали. Студент виконати завдання не може, стикається зі значними труднощами при аналізі та трактуванні ситуацій з юридичної точки зору, виявляє здатність викласти думку на елементарному рівні.

Оцінка 3 бали. При виконанні завдань припускається досить великої кількості грубих помилок, стикається зі значними труднощами при аналізі та трактуванні ситуацій з юридичної точки зору, виявляє здатність викласти думку на елементарному рівні.

Оцінка 4 балів. При виконанні завдань студент без достатнього розуміння застосовує навчальний матеріал, припускається значної кількості помилок, стикається зі значними труднощами при аналізі та трактуванні ситуацій з юридичної точки зору.

Оцінка 5 балів. При виконанні завдань студент без достатнього розуміння застосовує навчальний матеріал, припускається значних помилок.

Оцінка 6 балів. Студент знає тільки основний матеріал, але не засвоїв його деталей, допускає у відповідях неточності, недостатньо правильно формулює основні закони і правила, стикається з труднощами при формулюванні висновків до практичних завдань.

Оцінка 7 балів. При виконанні завдань студент застосовує основні знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Завдання виконується в цілому правильно. При його виконанні студент припускається деяких помилок.

Оцінка 8 балів. При виконанні завдань студент застосовує основні знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Завдання виконуються в цілому правильно, при їх виконанні студент припускається несуттєвих помилок.

Оцінка 9 балів. При виконанні завдань студент ефективно застосовує основні знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Ситуації вирішуються в цілому правильно, при її виконанні студент припускається окремих несуттєвих помилок.

Оцінка 10 балів. При розв'язанні ситуацій застосовує глибокі знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Завдання виконуються в цілому правильно в повному обсязі. Але при виконанні завдань студент припускається окремих неточностей.

Оцінка 11 – 12 балів. При розв'язанні ситуацій застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. При виконанні завдань студент припускається незначних неточностей.

Оцінка 13 – 14 балів. Студент дає абсолютно правильні відповіді на всі ситуації. При розв'язанні ситуацій застосовує системні знання, отримані на основі програмного, додаткового матеріалу, законодавчих актів та нормативних документів що передбачені навчальною програмою. Висновки до завдань аргументовані та обґрунтовані.

Студент вважається атестованим, якщо сума балів одержаних за результати підсумкової успішності дорівнює або перевищує 35 балів за поточний контроль (максимально 60 балів) впродовж семестру та максимальна можлива кількість балів набраних на екзамені – 40 балів, мінімальна – 25 балів.

Оцінки за розширеною шкалою виставляються на підставі накопичувальної бальної шкали (табл. 8) та оцінки за національною шкалою (табл. 9).

Таблиця 8

Оцінки за розширеною шкалою

Проміжок за накопичувальною бальною шкалою	Оцінка за розширеною шкалою
90 – 100	відмінно
74 – 89	добре
60 – 73	задовільно
54 – 59	достатньо
1 – 53	незадовільно

Таблиця 9

Оцінки за національною шкалою

Сума балів	За шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
		залік
90 – 100	A	зараховано
82 – 89	B	
74 – 81	C	
64 – 73	D	
60 – 63	E	
35 – 59	FX	не зараховано
1 – 34	F	

13. Рекомендована література

13.1. Основна

1. Андрощук Г. А. Экономическая безопасность предприятия: защита коммерческой тайны : монография / Г. А. Андрощук. – К. : ВД "Ін Юре", 2000. – 400 с.
2. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436–IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.
3. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06.11.1991 р. № 1798–XII // ВВР України. – 2001.– № 36.– Ст. 188.
4. Камлик М. І. Економічна безпека підприємницької діяльності Економіко–правовий аспект : навч. посібн. / М. І. Камлик. – К. : Атіка, 2005. – 432 с.
5. Кодекс законів про працю : Закон України від 10.12.1971 р. № 322–VIII // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1971. – № 50 (Додаток). – Ст. 375.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 р. № 8073–X // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1122.
7. Конституція України : прийнята на п'ятій сес. Верхов. Ради України 28 черв. 1996 р. – К. : Преса України, 1997. – 80 с.
8. Користін О. Є. Економічна безпека : навч. посібн. / О. Є. Користін, О. І. Барановський, Л. В. Герасименко. – К. : КНУВС, 2010. – 368 с.
9. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341–III // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 25. – Ст. 131.

10. Кримінально-процесуальний кодекс України : Закон України від 28.12.1960 р. № 1001–05 // Відом. Верхов. Ради України. – 1961. – № 2. – Ст. 15.
11. Ліпкан В. А. Національна безпека України: нормативно-правові аспекти забезпечення / В. А. Ліпкан. – К., 2003. – 180 с.
12. Мак-Мак В. П. Служба безпеки підприємства (организационно-управленческие и правовые аспекты деятельности) / В. П. Мак-Мак. – М. : Мир безопасности, 1999. – 160 с.
13. Ортинський В. Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ / В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко. – К. : Правова єдність, 2009. – 544 с.
14. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755–VI // ВВР України. – 2011. – № 13. – Ст. 112.
15. Пономаренко В. С. Экономическая безопасность региона: оценка, прогнозирование : монографія / В. С. Пономаренко. – Х. : ИД "ИНЖЭК", 2004. – 144 с.
16. Про аудиторську діяльність : Закон України від 22.04.1993 р. № 3125–XII // ВВР України. – 1993 р. – № 23. – Ст. 243.
17. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : Закон України від 14 травня 1992 р. № 2343–XII // ВВР України. – 1999. – № 42 – 43. – Ст. 378.
18. Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні : Закон України від 26 січня 1993 р. // ВВР України. – 1993. – № 13. – Ст. 110.
19. Про деякі заходи з дерегулювання підприємницької діяльності : Указ Президента України від 23.07.1998 р. № 817/98 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 30. – Ст. 2.
20. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності : Закон України від 6 вересня 2005 р. // ВВР України. – 2005. – № 48. – Ст. 483.
21. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві : Закон України від 23.12.1993 р. № 3782–XII // ВВР України. – 1994. – № 11. – Ст. 51.
22. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень : Закон України від 18 листопада 2003 р. // Офіційний вісник України. – 2003. – № 52. – Ст. 2734.

23. Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон : Закон України від 13 жовтня 1992 р. // ВВР України. – 1992. – № 50. – Ст. 676.

24. Про зайнятість населення : Закон України від 05.07.2012 р. № 5067–VI // ВВР України. – 2013. – № 24. – Ст. 243.

25. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 11 вересня 2003 р. // Офіційний вісник України. – 2003. – № 41. – Ст. 2157.

26. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 07 квітня 2011 р. № 3206–VI // ВВР. – 2011.– № 44. – Ст. 9.

27. Про затвердження Ліцензійних умов провадження охоронної діяльності : Наказ МВС від 15.04.2013 р. № 365 // ОВУ. – 2013. – № 40. – Ст. 377.

28. Про затвердження переліку спеціальних засобів, придбання, зберігання та використання яких здійснюється суб'єктами охоронної діяльності : Постанова КМУ від 11.02.2013 № 97 // ОВУ. – 2013. – № 12. – Ст. 70.

29. Про затвердження Порядку проведення перевірок у суб'єктів господарювання сфери торгівлі і послуг, у тому числі ресторанного господарства, якості продукції, додержання обов'язкових вимог щодо безпеки продукції, а також додержання правил торгівлі та надання послуг : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 07.03.2012 р. № 310 // ОВУ. – 2012. – № 38. – Ст. 104.

30. Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні : Наказ Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій від 19.10.2004 № 126 // ОВУ. – 2004. – № 45. – Ст. 111.

31. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 7 червня 1996 р. // ВВР України. – 1996. – № 36. – Ст. 164.

32. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11 січня 2001 р. // ВВР України. – 2001. – № 12. – Ст. 64.

33. Про захист інформації в інформаційно–телекомунікаційних системах : Закон України від 05.07.1994 р. № 80/94–ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 31. – Ст. 286.

34. Про захист прав споживачів : Закон України від 12 травня 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР від 23.07.1991. – 1991. – № 30. – Ст. 379.

35. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657–XII // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
36. Про ліцензування певних видів господарської діяльності : Закон України від 01.06.2000 р. № 1775–III // Відом. Верхов. Ради України. – 2000. – № 36. – Ст. 299.
37. Про міліцію : Закон України від 20.12.1990 р. № 565–XII // ВВР УРСР від 22.01.1991. – 1991. – № 4. – Ст. 95.
38. Про оперативно–розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 р. № 2135–XII // ВВР України. – 1992. – № 22. – Ст. 303.
39. Про організаційно–правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30.06.1993 № 3341–XII // ВВР України. – 1993. – № 35. – Ст. 358.
40. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05.04.2007 № 877–V // ВВР України. – 2007. – № 29. – Ст. 1001.
41. Про охоронну діяльність : Закон України від 22.03.2012 № 4616–VI // ВВР України. – 2013. – № 2. – Ст. 40.
42. Про прокуратуру : Закон України від 5 листопада 1991 р. // ВВР України. – 1991. – № 53. – Ст. 793.
43. Цивільний кодекс України : наук.-практ. ком. : у 2 ч. / [за заг. ред. Я. М. Шевченко]. – К. : Ін Юре, 2004. – Ч. 1. – 692 с.

13.2. Додаткова

44. Азаренков Г. Ф. Економічний аналіз : ч.2 / Г. Ф. Азаренков, З. Ф. Петряева, Г. Г. Хмеленко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2004. – 232 с.
45. Баяндин Н. И. Технологии безопасности бизнеса / Н. И. Баяндин. – М. : Юрист, 2002. – 288 с.
46. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.
47. Геєц В. М. Концепція економічної безпеки України / В. М. Геєц. – К. : "Легос", 1999. – 56 с.
48. Зеркалов В. Д. Рейдерство. Методы противодействия : учебное пособие / В. Д. Зеркалов. – К. : КНТ, 2007. – 235 с.
49. Зубок М. І. Інформаційно-аналітичне забезпечення підприємницької діяльності / Зубок М. І. – К.: КНТЕУ, 2009. – 156 с.

50. Кириченко О. А. Управління фінансово-економічною безпекою : навч. посібн. / О. А. Кириченко, С. М. Лаптев, П. Я. Пригунов та ін. – К. : "Дорадо-Друк", 2010. – 480 с.

51. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : монографія / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьов, О. М. Ляшенко. – К. : Лібра, 2003. – 280 с.

52. Новікова О. Ф. Економічна безпека: концептуальне визначення та механізм забезпечення / О. Ф. Новікова, Р. В. Покотоленько ; [наук. ред. О. І. Амоша] ; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк : 2006. – 407 с.

53. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 20.03.1991 р. № 872–XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991 р. – № 25. – Ст. 281.

54. Ситник Г. П. Концептуальні засади забезпечення національної безпеки України : навч. посібн. у 3-х ч. – Ч. 2: Методологічні основи державного управління національною безпекою / Г. П. Ситник. – К. : НАДУ, 2009. – 240 с.

55. Шлыков В. В. Комплексное обеспечение экономической безопасности предприятия / В. В. Шлыков. – СПб. : Изд. "Алетейя", – 144 с.

56. Шличков В. В. Теория и практика экономической безопасности предприятия / В. В. Шличков. – М. : Арсин ЛТД, 2000. – 216 с.

57. Шкарлет С. М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект : монографія / С. М. Шкарлет. – К. : Книжкове видавництво Національного авіаційного ун-ту, 2007. – 436 с.

58. Экономическая безопасность предприятия (фирмы) / В. Б. Зубик, Д. В. Зубик, Р. С. Седегов и др. ; под ред. Р. С. Сегедова, М. И. Плотницкого, А. С. Головачева. – Мн. : Высшая школа, 1998. – 300 с.

59. Ющук Е. Конкурентная разведка. Маркетинг рисков и возможностей / Е. Ющук. – М. : Вершина, 2006. – 240 с.

60. Ярочкин В. И. Корпоративная разведка / В. И. Ярочкин, Я. В. Бузанова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : "Ось-89", 2005. – 304 с.

61. Ярочкин В. И. Служба безопасности коммерческого предприятия / В. И. Ярочкин. – М. : Изд. "Ось–89", 2005.

13.3. Ресурси мережі Інтернет

62. Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>.

63. Офіційний сайт Інституту проблем законодавства ім. Ярослава Мудрого. – Режим доступу : <http://www.legality.kiev.ua/>.
64. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України "Урядовий портал України". – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>.
65. Офіційний сайт Президента України. – Режим доступу : www.president.gov.ua.
66. Портал Лига Закон : Законы Украины, последние новости Украины. – Режим доступу : <http://www.ligazakon.ua/>.
67. Про затвердження Випуску 1 "Професії працівників, що є загальними для всіх видів економічної діяльності" Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників : Наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 29.12.2004 № 336 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN11827.html.

Зміст

Вступ	3
1. Кваліфікаційні вимоги до студентів	5
2. Тематичний план навчальної дисципліни	11
2.1. Структура навчальної дисципліни	11
3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами	12
4. Плани лекцій	15
5. Плани практичних занять	17
6. Самостійна робота студентів	19
7. Ситуаційні завдання для самодіагностики	22
8. Контрольні запитання для самодіагностики	28
9. Науково-дослідна діяльність студентів	30
10. Індивідуально-консультативна робота	31
11. Методики активізації процесу навчання	32
12. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів	35
13. Рекомендована література	42
13.1. Основна	42
13.2. Додаткова	45
13.3. Ресурси мережі Інтернет	47

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Робоча програма
навчальної дисципліни
**"ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ"**

для студентів спеціальності
8.18010014 "Управління фінансово-економічною безпекою"
усіх форм навчання

Укладачі: **Сергієнко** Валерій Вікторович
Пешкова Анжеліка Станіславівна

Відповідальний за випуск **Сергієнко В. В.**

Редактор **Бутенко В. О.**

Коректор **Бутенко В. О.**

План 2014 р. Поз. № 188 ЕВ. Обсяг 49 стор.

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
Дк № 481 від 13.06.2001 р.*